

E D E B İ Y A T / H İ K Â Y E

Vicdan Estetiđi

Yüksel Pazarkaya

Hey Hacı Fıfşıs

Ayşe ile Şinasi'ye adanmıştır.

Nedir bu telaş, bu koşuşturma, deyince, yarın gelecek, dediler. Hacı Fıfşıs gelecekmiş. İnanın, bizim haberimiz yoktu. Biz vallahi de billahi de onun için gelmedik. Hep bilirdik, kalesini, zindanını, konumunu, işitirdik, söyledik türküsünü, içimize çekilir, içimiz kabarır, bize de bir fırsat doğar, derdik. En çok, o başı öne eğilmeyenin çağrısı çekerdi.

Fırsat doğdu. Arkadaşlar sayesinde. Bir gün öncesinden geldik. Kamyonlar demir çitler getiriyordu. Yollar kapatılıyor, genç güvenlik görevlileri, verilen görevi yerine getirmeye çalışırken, insanlara engel kurduklarının ayırındaydılar. Bu sokak, bu yol kapalı ama siz şu yandan geçiverin, dedi bir genç görevli. Ertesi gün Hamsilos'u görelim diye, havaalanı yoluna sapacaktık, buna izin çıkmadı. Her an onun ve konvoyunun geçmesi bekleniyordu. Komşu kentlerden, yakın ilçelerden alkışçı yüklenmiş otobüsler, konvoylar geliyordu.

Kent insanları işten çıkmış, evin erzağını, ekmeğini almış, akşamın alacası, alacayla birlikte hüznü çökmeden evlerine dönmek istiyorlardı. Hava bungen, insanlar yorgun argın, ayaklarını sürürken, kenti ve ülkeyi pamuk gibi attırıp karıştıracak olandan uzak mı uzaktı algıları.

Mapusane kapısından girdik. Gezme görme heveslisi fazla değildi. Tek tük geziciye rastladık. Koğuşlara, ayakta ancak durulabilecek, ışsız zifiri ve nemli ceza ve terbiye hücrelerine girip çıktık, kapılardan içeriye baktık. Bir göz atmak

yetti göğsümüzün daralması için. Değil bir gün, değil bir yıl, değil çok yıllar, bir bakış yetmişti, bir dakika dayanılacak yer değildi. Elbette en başta yazısı sözü yüzünden, şiiri romanı yüzünden, düşüncesi ifadesi yüzünden buralara tıklanların adları genzimize oturdu, yıllar sonra bile, burasının artık müze gibi gezilebilen bir yer olmasına karşın.

Kadın kendisini dar attı avluya. Ruhlar inliyordu, yalvalıyordu sanki, dedi. Bu sesleri bir türlü tanımlayamıyordum. Bu hücrelere, bu karanlık, nemli zindanlara sinip kalmış eski bedenlerin ruhları derinden ince çığlıklarla inliyordu. Yardım istiyordu. Göğsüm daraldı, soluğum tıkanıp, iman tahtama taşınmaz bir ağırlık bindi. Kendimi dar attım dışarıya. Açık havada dineldim durdum, çığlıkları dinledim. Havada uçuşan martıların çığlıklarıydı, kadın çığlıkları gibi, çocuk çığlıkları gibi, bir zamanlar buraya tıklanmış bedenlerini terketmiş ruhların derinden gelen çığlıkları gibi.

Avluya ikinci gölgesi serilmişti. Hüzün çökmüş, katmerlenmişti. Hüzün denizine atılmış ağa düşmüş balık ruhlarıydık. Fareli Köy'ün kavalcısını unutmak isterken, bir caninin, havuz fiskiyesi üstündeki masa tenisi topu gibi, cehennem yalımları üstünde süzülen, yalımların kaldırdığı ruhu yine onu çağırıyordu. Doğrudan bir bağlantı yoktu sanki, ama niçin bu caninin, bu inanılmaz katilin ruhu onu çağırıyordu?

Bıçağını sınamak için, bakalım iyi saplanıyor mu, nasıl saplanıyor diye denemek için, o an eceli gelmiş bir günahkâra ya da günahsızca saplayan canı, böyle bir çağırışımı boşuna yapmamıştı. İktidar bıçağını sınamak için ülkenin ve toplumun bağrına saplayanın, bir zamanlar bıçağını sınayan caniden bir farkı var mıydı? Zindana düşen canı bir cana kıymıştı. Bu, ülkeye kıyıyordu.

“Ben de bir yılımı burada çürüttüm” diyordu derinden onun sesi. “Eleştirim, başkana hakaret sayılmıştı. Oysa hakaretin

katmerlisini sizin başkan bozuntusu hak ediyor, sizin hacı fııfı hak ediyor. Ama hak ettikleri o hakaret sözünü bir yazın adamı olarak bulmam olanaksız. İyi ki ben, adına benim bir yılımı bu kalede çürüttüğüm başkanın döneminde yaşamışım. Sizin şu günlerinizi kesinlikle yaşamak istemem. Zaten onun adı da yaşamak olmaz...”

Sonra, olursa, bizim ruhlarımız size güç olsun, diye sönüp giden o iç ses çekildi. Yaşam ve düşlem birbirine karıştı. Yaşam ve ölüm içiçe girdi. Onun düşlemiyle gelmiştik. Onun sesiyle içten söyleştik. Bizim hâlimize acımişti. Oysa yaşamında önemli bir yılı o harcamıştı bu zindanda. Yoksa, bizim yaşıyoruz sandığımız ülke baştan sona bir zindana mı dönmüştü?

Bir zamanlar bu zindana düşmüş bir katil bile yaşama sarılma hüneri gösterebiliyordu. Bir başka katilin insanlığı zindanda uç vermişti. Tözünde varmış ki, uç verebildi. O dut ağacının altında durup daldık. Müdür yanına çağırılmıştı.

“Bir dilekçe vermişsin...”

“Evet, müdürüm.”

“Garip bir dilekçe.”

“Bir mahkûmun dilekçesi, müdürüm.”

“Yok, yazı tamam, yazı tamam da o dut fidanını anlamadım.”

“Dut iyi ağaçtır.”

“İyi ağaç diye mi dut fidanı dikmek istiyorsun?”

“Ben şimdi buradayım, müdürüm, daha ne kadar burada kalacağımı bir tek Allah biliyor. Ama bir gün yürüyerek ya da sanduka içinde burayı terk edeceğim.”

“Ona bakarsan, hepimiz burayı bir gün terk edeceğiz.”

“Haklısınız, müdürüm. Burada benden iyi bir iz kalsın istiyorum. Onun için bahçeye bir dut fidanı dikmek istiyorum, izinizle. Bizden sonra buraya gelecekler, yaz sıcağında onun gölgesinde serinlesinler. Dut ağacı çabuk serpilir, büyür.”

“Demek, senden iyi bir iz kalsın, istiyorsun.”

“Evet, müdürüm. Gölgesinde duranlar, oturanlar gerçi beni bilmeyecekler, ama ben bileceğim.”

“Tamam, tamam... Dut fidanını bahçede göstereceğim yere dik.”

“Sağol müdürüm...”

İşte şimdi altında durduğumuz bu dut ağacı, o ağaç. Haklı ya da haksız buraya düşmekle insan özünden, insanlık tözünden sıyrılmıyor. İnsansa, suç işlese de, zindana düşse de, insan kalıyor.

Mapus bahçesindeki o dut ağacının altından yürüyüp Alaaddin Camii avlusuna ulaşmak, duygu ve düşün yükünün ağırlığı altında bedeni ısıttı, ayakların takatını tüketti.

Caminin akşam avlusu, fanus altında gibi arınık görünüyordu. Şadırvanda iki kişi abdest alıyor, avludaki tahta sıralardan birinde yaşlıca biri oturuyordu. Üç beş çocuk avluda bisiklete biniyor, koşuşturup oyun oynuyordu. İçerde birkaç kişi namaza durmuş, dış saçak altında namazını tamamlayan biri selamını verdikten sonra, avlu girişine yöneldi, çıkıp gitti.

Alaaddin Camii, adı açıklıyor, bir Selçuklu yapıtı. Alıp on birinci yüzyıla uçuruyor zihnimizi. O zamanlar yaşamış ruhların arasına karışıyoruz. Giyimleri farklı, duruşları başka, ayaküstü birbirleriyle konuşuyor, pazarlığa tutuşuyorlar. İnsan zihni uzay gibi sonsuz ve sınırsız. Bilmek istiyor, öğrenmek istiyor, durduğu yerde durmuyor, açılmak istiyor.

Cami bir külliye. Yan tarafta medresesi. Avlu kapısından çıkınca, yolun öte yanında girişi var. Alt katı sıra sıra dükkânlar, girişteki aşevi dışında hepsi el sanatları, eliş dükkânları. Avlu ortasında fiskiyeli havuz.

Medrese yine onu anımsatıyor. Oysa akşam alacasının duruluğunda, arıklığında onu unutmuş, zihnimizden kovmuştuk. Hey hacı fışfış, burası artık medrese değil. Ama biliyorum, bütün okulları medreseye çevirmek istiyorsun,

çeviriyorsun. Bu vebalin altından kalkamayacaksın, boynun altında kalacak.

Oradan sahilde denizüstü balık lokantasının çağrısı geliyor. Deniz olan yerde, denize inen yollar vardır. O yollardan birine vurduk kendimizi. Kent kalesine vardık. Zaman ihtişamına dokunmamış. Dört kişilik bir akşamın serin sıcaklığında yaşanan sohbet saatleri.

Gece yarısı sahildeki öğretmen evine giderken, kent ertesi gün gelecek olana harıl harıl hazırlanıyor. Çitler, sınırlamalar, belgili, üzerinde onun sureti afişler. Yapılanlar nafile işler, boş işler. Kente ve kent insanlarına yararsız, katkısız işler. O da zaten yararsız ve katkısız biri. Hacı fişfiş.

Sahil yamacında esintide ağaçların hışırtısı, denizin kıyıyı yalayan söylenisi ve bir fanus gibi üstümüzde yıldızlı gökyüzü. Göğsümüzü esintili havayla, yıldızlı gökyüzüyle doldurup uykuya dalıyoruz.

Yollar kapalı. Telaşsız bir bekleyiş var. Gelecekmiş, bir an önce gelsin, sonra çekip gitsin havası. Sapa ara yollardan kent merkezindeki eski taş okul binasına gidiyoruz. Kahvaltıdan sonra çevreyi adımıyoruz. Hemen yakındaki Arkeoloji Müzesi'nin bahçesi açık. Bahçede sergilenenler bizi kentin kadim günlerine götürüyor. Görmüş geçirmiş bir kent. Bahçe kapısının ardına dikilmiş, elinde feneriyle Diyojen o günlere de yol gösteriyor.

Gelmesi aldırıışsız beklenenle Diyojen'in arayışı arasında bağlantı kendiliğinden oluşuyor beyinde. Elindeki fener bir kez daha işlem kazanıyor. Adam aranıyor.

Yarımadanın öbür yanındaki sahil görünüyor. Oraya doğru yürüyoruz. Taştan Diyojen elindeki fenerle buraya gelse, insan bereketiyle, doğa bereketini bir arada bulacak. Ama taş heykel yürüyemez. Onun yerine biz yürüyoruz.

Tam da hacı fıfşın geleceği gün kentin pazarı. Bir bereket pazarı, bahar sebzeleri, meyvenin, otun, çiçeğin, bezin, giysinin bolluk sergisi. Tezgâh başında satanların sesleri arasından çoğu kadın kentin insanları ellerinde torbalar, çantalar -file görmedik- bakına bakına, fiyatları, malın cinsini, niteliğini ölçe ölçe tezgâhtan tezgâha yürüyorlar. Esenlik ve doygunluk dolu, neredeyse alan da satan da mutluluk esintisiyle yürüyor.

Mallarını pazarlayanların sesi esintiyle uçuşuyor. Birbirlerine rastlayan komşular ayaküstü çoluktan çocuktan, gençten yaşlıdan, havadan sudan söyleşip sonra yine sergilerin aralıklarından devam ediyorlar.

Bize bir şeye hayıflanıyoruz. Uzaklardan geldik, gezgin geziciyiz, sunulan güzelliklerden evimize alamıyoruz. Ayrılırken aklımız kalmasın diye arkadaşlar erikten, kaysıdan alıp yıkıyorlar, bizimle üleşiyorlar. Gönül ayrılmak istemiyor bu bolluk ve bereket cennetinden. Ama ne demişler, yolcu yolunda gerek. Ve de hacı fıfş avanesiyle kente sökün etmeden, her yeri tıkayıp sıkboğaz etmeden kaçmakta hayır vardır. Kaçalım, ona yakalanmadan Hamsilos'a uğrayıp devam edelim.

Hamsilos bize yasak. Daha saatler önceden polis girişi tutmuş, kapatmış. Gelecekmiş, konvoyuyla birlikte geçecekmiş.

Hamsilos hayalde kalsın, yarı yoldaki balıkçı köyünde masamıza gelecek kötek balığı düşüyle vurduk kendimizi yola.

Karşı yönden konvoy konvoy alkışçılar geliyordu yakın kasabalardan... Bizim yolumuz açık.